

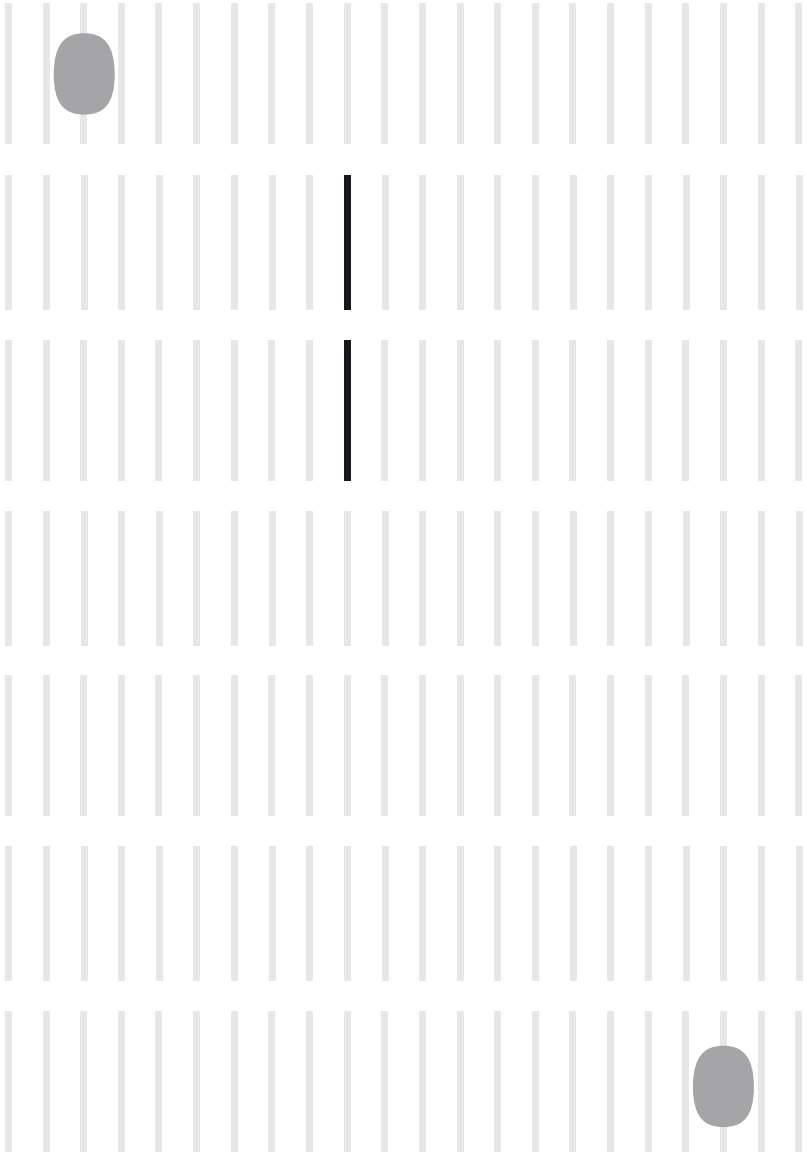

Italo
Calvino

T nula

Přeložil Jiří Pelán

DOKOŘÁN

T nula
Italo Calvino

DOKOŘÁN

Italo Calvino

T nula

Kniha vychází s finanční podporou Ministerstva kultury ČR.

Ti con zero

Copyright © 2002, The Estate of Italo Calvino

All rights reserved

Translation © Jiří Pelán, 2022

Epilogue © Jiří Pelán, 2022

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této publikace nesmí být rozmnožována a rozšiřována jakýmkoli způsobem bez předchozího písemného svolení nakladatele.

Druhé vydání v českém jazyce (první elektronické).

Z italského originálu *Ti con zero* přeložil, ediční poznámku a doslov napsal Jiří Pelán.

Odpovědná redaktorka Klára Soukupová.

Redakce Tereza Lišková.

Obálka, grafická úprava, sazba a konverze do elektronické verze Michal Puhač.

Vydalo v roce 2022 nakladatelství Dokořán, s. r. o.,

Holečkova 9, 150 00 Praha 5,

dokoran@dokoran.cz, www.dokoran.cz,

ISBN 978-80-7675-114-9 (pdf)

ISBN 978-80-7675-115-6 (epub)

ISBN 978-80-7675-116-3 (mobi)

(pdf – 1201. publikace, 402. elektronická;

epub – 1202. publikace, 403. elektronická;

mobi – 1203. publikace, 404. elektronická)

PRVNÍ ČÁST
Další Qfwfq

Měkký Měsíc

Podle výpočtů H. Gerstenkorna, rozvinutých H. Alfvénem, jsou pozemské pevniny pouhými úlomky Měsíce, jež dopadly na naši planetu. Také Měsíc byl prý původně planetou rotující kolem Slunce, až do chvíle, kdy ho blízkost Země vychýlila z oběžné dráhy. Spoután zemskou gravitací, Měsíc se stále více přibližoval a dráha, po níž kroužil kolem nás, se stále více stavovala. V jistém okamžiku začala vzájemná přitažlivost deformovat povrch obou nebeských těles a zvedat vysokánské vlny, z nichž se oddělovaly úlomky, které vířily v prostoru mezi Zemí a Měsícem, a to zejména úlomky měsíční hmoty, jež nakonec dopadly na Zemi. Následně byl působením našich přílivů a odlivů Měsíc odstrčen a začal se vzdalovat, až dosáhl své dnešní oběžné dráhy. Ale část měsíční masy, možná polovina, zůstala na Zemi a vytvořila pevniny.

Přibližoval se – vzpomínal *Qfwfq* –, všiml jsem si toho, když jsem se vracel domů a zvedl jsem oči mezi skleněnými a ocelovými stěnami, a viděl jsem ho, už ne jedno světlo mezi těmi mnoha jinými, co večer svítí: těmi, co se rozzáří, když v určitou hodinu v elektrárně zatáhnou za páku, a těmi na nebi, vzdálenějšími, ale ne nepodobnými, které v každém případě docela ladí se stylem všeho ostatního – mluvím v přítomném čase, ale mám neustále na mysli ony vzdálené doby –, viděl jsem ho, jak se odpoutává od všech ostatních nebeských a pouličních světél a vytváří reliéf na vyduté mapě temnoty, přičemž už nezaujímá jeden bod, byť třeba veliký, na způsob Marsu nebo Venuše, nejví se jako trhlinka, z níž vyzařuje světlo, ale jako pravá

a nefalšovaná porce prostoru, forma, jež se ještě nedá přesně určit, protože oči si na ni dosud nezvykly, ale také protože okraje nejsou dost přesné, aby vyznačily pravidelný tvar – zkrátka viděl jsem, že se z toho něco stává.

A dávalo mi to smysl. Neboť to byla věc, která, třebaže se nedalo pochopit, z čeho je, anebo možná právě proto, že jsme to nechápali, vypadala jinak než všechny věci našeho života, naše dobré věci, plasty, nylon, chromovaná ocel, podvodní laky, syntetické pryskyřice, plexisklo, aluminium, vteřinové lepidlo, lamináty, zinek, asfalt, azbest, cement – než tyhle staré věci, mezi kterými jsme se narodili a mezi kterými jsme vyrostli. Bylo to cosi neslučitelného, cizího. Viděl jsem, jak se to blíží, jako by to chtělo na sebe navléct mrakodrapy Madison Avenue (mluvím o té tehdejší, nerosrovnatelné s nynější Madison Avenue), v tom koridoru nočního nebe ve světelném oblaku za členěnou linií říms, a jak se to šíří a zavaluje to tuhle naši důvěrně známou krajinu nejen svým světlem nepatřičné barvy, ale i svým objemem, svou tíhou, svou nerosoudou substancí. A tu jsem pocítil, jak celou tvář Země – plechovými povrchy, železnými armaturami, gumovými podlahami, křišťálovými kupolemi –, vším, co z nás bylo vystaveno navenek, proběhlo zamrazení.

Tak rychle, jak jen mi to provoz umožňoval, jsem projel tunelem a zamířil k Observatoři. Sibyl tam byla, oko přilepené na teleskopu. Obvykle si nepřála, abych za ní chodil v pracovní době, a jakmile mě spatřila, nerudně se usklíbala; ale ten večer ne, ani nezvedla tvář, bylo jasné, že mou návštěvu očekávala. „Vidělas to?“ by byla hloupá otázka, ale musel jsem se kousnout do jazyka, abych ji nevslovil, tak netrpělivě jsem se toužil dozvědět, co si o tom myslí.

„Ano, planeta Měsíc se ještě více přiblížila,“ řekla Sibyl dříve, než jsem se jí na cokoli zeptal, „předpokládali jsme to.“

Cítil jsem, že se mi trochu ulevilo. „A předpokládá se, že se zase bude vzdalovat?“ zeptal jsem se.

Sibyl stále přivírala víčka a pátrala v teleskopu. „Ne,“ řekla, „už se nevzdálí.“

Nerozuměl jsem tomu. „Znamená to, že ze Země a Měsíce se stala planetární dvojčata?“

„Znamená to, že Měsíc už není planeta a že Země má svůj Měsíc.“

Sibyl vyřizovala problémy způsobem, který mě vždy znovu dráždil. „Co tím chceš říct?“ zaprotestoval jsem. „Každá planeta je planeta jako všechny ostatní.“

„A ty bys tomuhle říkal planeta? Myslím: podle tebe je to stejná planeta, jako je planeta Země? Podívej!“ – a Sibyl se odlepila od teleskopu a pokynula mi, abych přistoupil blíže. „Měsíc by se nikdy nedokázal stát takovou planetou, jako je ta naše.“

Neposlouchal jsem její vysvětlení: Měsíc, zvětšený teleskopem, se mi zjevil ve všech podrobnostech, nebo spíše: zjevily se mi všechny podrobnosti naráz, tak promíšené, že čím víc jsem ho pozoroval, tím méně jsem si byl jist, jak je udělán, a mohl jsem svědčit pouze o dojmu, který ten pohled ve mně vyvolával: o dojmu okouzleného znechucení. Nejprve bych mohl popsat zelené žilky, které ho protkávaly, v některých zónách hustěji, na způsob sítky, ale to byl, popravdě řečeno, ten nejméně významný, nejméně nápadný detail, neboť to, co bylo takřkajíc jeho obecnými vlastnostmi, unikalo vizuální registraci, možná kvůli poněkud slizkému třpytu, který prosakoval z myriády – řeklo by se – pórů nebo skřelí, a v některých bodech také z rozsáhlých povrchových opuchlin, čehosi jako hlízy či přísavky. Ovšem, už zase se upínám k podrobnostem, což je zdánlivě nejsugestivnější metoda popisu, ale ve skutečnosti má tato metoda jen omezený účinek, neboť jednotlivé detaily je třeba uvažovat pouze ve vztahu k celku – jako je tomu v případě zduření sublunární dužiny, jež táhlo po povrchu bledé vnější tkanivo, ale zároveň mu dávalo zavíjet se dovnitř sebe samého v ohybech či prohlubních vypadajících jako jizvy (takže tenhle Měsíc mohl být také

složen z do sebe stlačených a špatně stmelенých kusů) – je třeba, jak říkám, uvažovat podrobnosti ve vztahu k celku, jako vnitřnosti – chápané jako jednotlivé detaily – ve vztahu k nemocnému: jako například houští černých chlupů trčících z natržené látky.

„Zdá se ti správné, aby dále obíhal kolem Slunce, tak jako my?“ řekla Sibyl. „Země je mnohem silnější. Nakonec stáhne Měsíc z jeho oběžné dráhy a nechá ho obíhat kolem sebe. Budeme mít satelit.“

Dával jsem si dobrý pozor, abych nedal najevo úzkost, kterou jsem pociťoval. Věděl jsem, jak v těchto případech Sibyl reaguje: tím, že vyjádří nadřazený postoj, když ne přímo cynismus, že se zachová jako někdo, kdo se nikdy ničemu nediví. Dělal to, aby mě provokovala. Aspoň myslím; nesporně bych pocítil ještě větší úzkost při pomyslení, že to dělá z čiré lhostejnosti.

„A... a...“ zamumlal jsem ve snaze zformulovat otázku, která by neinzerovala nic jiného než objektivní zvědavost, a která by přesto přinutila Sibyl, aby mi řekla něco, co by uchlácholilo mou úzkost (stále jsem tedy doufal, že je toho schopna, stále jsem očekával, že její klid mě ubezpečí), „a takhle ho teď bude vidět pořád?“

„To ještě nic není,“ odpověděla. „Bude ještě blíž.“ A poprvé se usmála. „Nelíbí se ti to? Ale když ho tam vidíme, tak jiný, tak vzdálený všem známým formám, když víme, že je teď náš, že Země ho zajala a že ho tam drží, nevím, mně se to líbí, zdá se mi krásný.“

V té chvíli už jsem neměl sílu skrývat svůj duševní stav. „Ale není to pro nás nebezpečné?“ zeptal jsem se.

Sibyl stáhla rty do výrazu, který jsem vůbec neměl rád. „My jsme na Zemi, Země má takovou sílu, že se udrží kolem planet na vlastní pěst, tak jako Slunce. Co proti tomu může nabídnout Měsíc – jako masa, gravitační pole, oběžná dráha, konzistence? Snad to nechceš srovnávat? Měsíc je náramně měkký, Země je tvrdá, pevná, Země drží.“

„A jestli Měsíc nedrží?“

„Och, síla Země ho už usadí.“

Počkal jsem, než Sibyl dokončí svou službu na Observatoři, abych ji odvezl domů. Hned za městem je onen uzel, z něhož se větví autostrády a vrhají se na mosty, které se navzájem přeskakují, s drahami vesměs do spirály, podpírané betonovými pilíři rozdílné výšky, takže člověk nikdy neví, kterým směrem zatáčí, když sleduje bílé šipky namalované na asfaltu, a občas spatří město, které nechává za zády, znovu před sebou, vidí, jak se blíží, čtverečkové světly mezi pilíři a závitnicemi spirály. Měsíc stál přímo nahoře: a město se mi zdálo křehké, zavěšené jako pavučina, se všemi svými cinkajícími výkladními skříněmi, nitkovitými světelnými výšivkami, pod tím výrůstkem, jímž se dmulo nebe.

Použil jsem teď slova výrůstek, abych označil Měsíc, ale musím se hned uchýlit ke stejnému slovu, abych označil novinku, již jsem v té chvíli objevil: totiž že z výrůstku-Měsíce vyrážel ještě jeden výrůstek a natahoval se k Zemi jako vosk stékající ze svíčky.

„Co je tohle? Co se to děje?“ zeptal jsem se, ale nová zatáčka právě odvedla naše auto k cestě do temnoty.

„To zemská přitažlivost vyvolává na měsíčním povrchu pevné přílivy a odlivy,“ řekla Sibyl. „Jak jsem už řekla: náramná konzistence!“

Vyústění autostrády ještě jednou postavilo Měsíc před nás a ona rozteklá hmota se ještě více natáhla k Zemi a na špičce se zakroutila jako knír a spojení s Měsícem se ztenčilo na jakýsi řapík, takže vypadalo téměř jako houba.

Bydleli jsme v chatě v řadě s ostatními chatami, táhnoucími se podél jedné z tolika uliček nekonečného Zeleného pásu. Jako vždy jsme se usadili v houpacích křeslech na verandě, která vedla na *backyard*, ale tentokrát jsme nehleděli na půl akru skelnatých dlaždic, jež tvořily náš díl zeleně; oči zůstávaly upřeny nahoru, zmagnetizovány onou dužnatou věcí nad námi. Neboť nyní už bylo těch měsíčních soplů bezpočet a všechny se natahovaly k Zemi jako slizká chapadla a každý vypadal na to, že z něho vyteče látka z želatiny a chlupů a plísňě a slin.

„Řekni sám: může se nebeské těleso takhle rozpadnout?“ naléhala Sibyl. „Teď ti konečně dojde nadřazenost naší planety. Ať Měsíc klidně klesá, ať klesá: přijde chvíle, kdy se zastaví. Gravitační pole Země má tu sílu, že poté co nám planetu Měsíc skoro naložilo na hřbet, ji najednou zabrzdí, odnese ji na správnou vzdálenost a tam nahoře ji podrží, roztočí ji a stlačí ji do kompaktní koule. Měsíc nám může ještě poděkovat, že se úplně nerozplizne.“

Sibyliny úvahy mi zněly přesvědčivě, neboť i mně se Měsíc jevil jako něco podřadného a odpudivého; nedokázaly však uklidnit mé obavy. Viděl jsem, jak se měsíční výběžky svíjejí na nebi v křivolakých pohybech, jako by cosi chtěly dosáhnout nebo obtočit: tam dole bylo město, jak o tom svědčil světlý oblak, který se nořil na zubatém obzoru ze stínu *skyline*. Opravdu se Měsíc zastaví včas, jak tvrdila Sibyl, dříve než jedno z jeho chapadel čapne vízku nějakého mrakodrapu? A dříve než se jeden z těch stalaktitů, které se nadále natahovaly a ztenčovaly, neutrhne a nepadne nám na hlavu?

„Je možné, že něco spadne dolů,“ připustila Sibyl, aniž čekala, až se jí zeptám, „ale co na tom? Země je celá pokrytá nepromokavými, nedeformovatelnými a omyvatelnými materiály; i když na nás ukápnou trochu té měsíční kaše, rychle se to vyčistí.“

Jako by ve mně Sibylino ujištění probudilo schopnost vidět cosi, co se nepochybně už nějaký čas uskutečňovalo, zvolal jsem: „Hele, už to padá dolů!“ – a zvedl jsem paži, abych ukázal na hutné krůpěje mléčné kaše visící ve vzduchu. Avšak právě v tom okamžiku vyšla ze Země jakási vibrace, jakési cinknutí: a nebem se v opačném směru než klesající záhyby planetární sekrece zvedal droboučký let pevných úlomků, šupin pozemského krunýře rozdrobených na padrt; nerozbitná skla a ocelové pláty a potahy z vodivého materiálu, vsrknuté měsíční přitažlivostí jako vírem písečných zrněk.

„Minimální škody,“ řekla Sibyl, „a jen na povrchu. Ty trhliny rychle opravíme. Je logické, že nás zachycení satelitu bude něco stát: ale stojí to za to, to se s ničím nedá srovnat!“

Tedy jsme zaslechli první mlasknutí měsíčního meteoritu, který dopadl na Zemi: velice silné „tlufl“, rachot, který byl zároveň ohlušující a nechutně měkký a který nezůstal ojedinelý, ale byl následován řadou výbušných plesknutí, karamelově lepkavých prásknutí bičem, padajících ze všech stran. Chvíli to trvalo, než si oči zvykly vnímat to, co padá: popravdě řečeno, to já jsem měl zpoždění, protože jsem očekával, že taky kusy Měsíce budou zářivé; zatímco Sibyl už je zahlédla a komentovala je svým pohrdlivým tónem, ale zároveň s neobvyklou shovívavostí: „Měkké meteory, kdo to kdy viděl, opravdu něco z Měsíce... ale je to svým způsobem zajímavé...“

Jeden zůstal viset na drátěném plotě, který se pod jeho tíhou sroloval, a přetekl na pozemek a hned se s ním spojil; a já začal vidět, oč jde, to jest začal jsem sbírat vjemy, které by mi dovolily vytvořit si vizuální obraz toho, co mám před sebou, a tehdy jsem si všiml dalších, menších skvrn, rozptýlených po dlaždicích celé podlahy: bylo to cosi jako blátíčko z kyselého slizu pronikající do zemských vrstev, či lépe rostlinný parazit, který vstřebával vše, čeho se dotkl, a inkorporoval to do své hlenovité dužiny, anebo syrovátka, v níž byly nahloučeny kolonie vířivých a velice žravých mikroorganismů, nebo na kousky rozkrájená slinivka, která usilovala o původní celistvost a přísavkovitě otevírala buňky uříznutých okrajů, nebo...

Chtěl jsem zavřít oči, ale nešlo to; a když jsem uslyšel Sibylin hlas, říkající: „Jistě, taky se mi to hnusí, ale když pomyslíš, že se konečně potvrdilo, že Země je něco jiného a vyššího a že my k ní patříme, můžeme si snad na chvíli dopřát do toho hupsnout, protože koneckonců...“ rázem jsem se k ní obrátil. Ústa měla rozevřená v úsměvu, jaký jsem u ní ještě nikdy neviděl: byl to vlhký úsměv, trochu zvířecí...

Pocit, který jsem zakusil, když jsem ji takto viděl, splynul s děsem, jež téměř ve stejném okamžiku vyvolal pád velkého měsíčního úlomku, který v jediném horkém a medovém ohlušujícím plesknutí pohřbil a rozbořil naši chatu a celou ulici a vilovou čtvrť a velkou

část hrabství. Kutali jsme v měsíční hmotě celou noc a nakonec se nám podařilo spatřit znovu světlo. Svítalo; meteorická bouře skončila; Země kolem nás byla k nepoznání. Pokrývala ji neobyčejně vysoká vrstva bahna promíseného se zeleným bujením a kluzkými organismy. Po našich starých pozemských látkách už nebylo ani stopy. Měsíc se vzdaloval na nebi, i on bledý a změněný k nepoznání: když jste zaostřili zrak, viděli jste, že je pokryt hustou houní třísek a střepů a trosek, blýskavých, ostrých, čistých.

Co bylo dál, je známo. Po stovky tisíc století se snažíme vrátit Zemi její někdejší přirozený vzhled, rekonstruujeme původní pozemskou krustu z plastů a betonu a plechu a skla a smaltu a umělé kůže. Ale je to ještě dlouhá cesta. Kdoví, jak dlouho ještě budeme odsouzeni k tomu, hroužít se do měsíčního bahna, mokrého chlorofylem a žaludečními šťávami a rosou a dusíkatými tuky a smetanou a slzami. Kolik nám ještě zbývá, než spojíme hladké a přesné dlaždice prapůvodního pozemského štítu tak, aby zmizely – nebo se aspoň pod nimi skryly – cizí a nepřátelské elementy. A to s dnešními halabala zflikovanými materiály, produkty pokažené Země, jež se nadarmo snaží napodobit prvotní, nedosažitelné substance.

Pravý materiál, ten z dřívějších dob, se údajně dneska najde jen na Měsíci, nepoužívaný a rozmetaný nazdařbůh, a jen proto by se prý vyplatilo vypravit se tam: abychom jej přivezli zpátky. Nechtěl bych být jedním z těch, kdo vždycky říkají jen nepříjemné věci, ale všichni víme, v jakém je Měsíc stavu po všech těch kosmických bouřích, proděravělý, zrezavělý, ošuntělý. Kdybychom se tam vypravili, čekalo by nás jen zklamání ze zjištění, že taky náš tehdejší pozemský materiál – velký důvod a důkaz pozemské nadřazenosti – byl nekvalitním harampádím krátkého trvání a dnes už neposlouží ani jako šrot. Kdysi jsem si dával dobrý pozor, aby před Sibyl podezření tohoto druhu nevyslovil. Ale teď – když je tlustá, rozčuchaná, lenivá a jen se cpe kremrolemi –, co mi ještě může Sibyl říct?

Původ ptáků

Ptáci se v dějinách evoluce objevili poměrně pozdě: až po evoluci všech ostatních tříd živočišné říše. Prapředek Ptáků – či alespoň první, jehož stopy paleontologové našli –, archeopteryx (dosud obdařený několika charakteristickými znaky plazů, z nichž pochází) se datuje do jurského období, desítky milionů let před prvními Savci. Je to jediná výjimka z postupného vynořování skupin zvířat, jež jsou na zoologické skále pokaždé o něco pokročilejší.

17

V těch dnech už jsme nečekali žádná překvapení – vyprávěl *Qfwfq* –, co bude dál, už bylo jasné. Kdo tu byl, ten tu byl a měli jsme se s tím vypořádat sami: kdo půjde dál, kdo zůstane tam, kde je, kdo nepřežije. Výběr měl jen omezené možnosti.

Ale jednoho dne slyším zvenčí zpěv, jaký jsem nikdy neslyšel. Či lépe (vzhledem k tomu, že se dosud nevědělo, co je to zpěv): slyším, jak někdo vydává zvuky, jaké nikdy nikdo nevydal. Vykloním se. Vidím neznámého tvora, který zpíval na větvi. Měl křídla, nohy, ocas, drápy, ostruhy, pera, pířka, ploutve, bodliny, zobák, zuby, vole, rohy, hřebínek, laloky a na čele hvězdu. Byl to pták; vy už jste to pochopili; já ne; ptáky dosud nikdo neviděl. Zazpíval: „Koaxpf... Koaxpf... Koááák...” zaplácal křídly pruhovanými měňavými barvami, popolétl a znovu usedl o kus dál a dal se do zpěvu.

Tyhle příběhy se teď vyprávějí formou komiksů, a je to lepší, než když je vyprávíme větu po větě. Ale abych nakreslil vinětu s ptákem na větvi a se sebou, jak se vykláním, a se všemi ostatními s nosem k nebi, musel bych se lépe rozpomenout, jak vypadalo spoustu věcí,

teré jsem už dávno zapomněl: za první to, čemu teď říkám pták, za druhé to, čemu teď říkám „já“, za třetí větev, za čtvrté místo, odkud jsem se vykláněl, za páté všichni ostatní. O všech těch prvcích si pamatuji jen to, že byly úplně jiné, než jak bychom je znázornili dneska. Bude lepší, když se sami pokusíte představit si řadu vinět se všemi figurkami postav na příslušném místě, na působivě načrtnutém pozadí, ale zároveň se budete snažit nepředstavovat si ani figurky, ani pozadí. Každá figurka bude mít svou bublinu se slovy, která říká, se zvuky, které vydává, ale není zapotřebí, abyste četli slovo za slovem všechno, co je tam napsáno, stačí, když si o tom uděláte obecnou představu, tak jak vám řeknu.

Pro začátek si můžete přečíst četné vykřičníky a otazníky, které crčí z našich hlav, což znamená, že jsme se na toho ptáka dívali plni údivu – slavnostního údivu –, s chutí taky zpívat, napodobit ty první trylky a skákat při pohledu na to, jak se dává v let –, ale taky plni strachu, neboť existence ptáků posílala k čertu způsob uvažování, v němž jsme vyrostli.

V komiksovém stripu, který následuje, je vidět nejmoudřejšího z nás všech, starého U(h), jak vystupuje ze skupinky ostatních a říká: „Nedívejte se na něj! Je to omyl!“ a roztahuje ruce, jako by chtěl přítomným zakrýt oči. „Teď ho škrtnu!“ říká, nebo si to myslí, a ke znázornění tohoto jeho přání bychom ho mohli nechat vést diagonální čáru přes vinětu. Pták zatřepotá křídly, vyhne se diagonále a ukryje se do bezpečí v opačném rohu. U(h) má radost, protože díky té diagonále uprostřed viněty už ho nevidí. Pták klovně do čáry, rozbije ji a vrhne se na starého U(h). Aby ho škrtl, starý U(h) zkouší začmárat ho dvěma zkrříženými klikyháky. Pták se usadí tam, kde se obě čáry setkávají a snese tam vejce. Starý U(h) mu čáry vyškubne zpod zadku, vejce spadne a pták uletí. Jedna viněta je celá zamatlaná žloutkem.

Vyprávět políčka se mi moc líbí, ale potřeboval bych strážat akční políčka s políčky ideologickými, a vysvětlit například, proč je

U(h) tak zarputilý a nechce připustit existenci ptáka. Představte si tedy čtvereček – jeden z těch, které jsou celé popsány a mají za cíl ve stručnosti informovat o tom, co ději předcházelo: *Po úpadku pterosaurů se na miliony a miliony let ztratila jakákoli stopa po okřídlených zvířatech.* („Kromě Hmyzu“, může upřesnit poznámka pod čarou.)

Příběh opeřenců byl nyní pokládán za uzavřenou kapitolu. Což se neřeklo a neopakovalo, že všechno, co se mohlo zrodit z plazů, se zrodilo? V průběhu milionů let nebylo formy živé bytosti, která by neměla příležitost se objevit, zalidnit Zemi a pak – v devadesáti případech ze sta – zaznamenat úpadek a zmizet. V tom jsme byli všichni zajedno: jen ty druhy, které zůstaly, byly důležité, určené k tomu, aby daly život stále selektovanějším a prostředí přizpůsobenějším pokolením. Dlouho nás trápila pochybnost, kdo je netvor a kdo ne. Problém byl přitom už hodný čas rozřešen: ne-netvoří jsme my všichni, co jsme tady, a netvoří jsou naopak všichni ti, kdo tu mohli být, ale kdo tu nejsou, neboť následnost příčin a účinků před nimi dala jasně přednost nám, ne-netvorům.

Ale jestliže se nyní znovu začínalo s podivnými živočichy, jestliže Plazi, tak antikvovaní, znovu vytahovali drápy a blány, jejichž nezbytnost se předtím nikdy nepocítovala, jestliže zkrátka tak nemožný tvor – *ex definitione* – jako pták byl najednou možný (a navíc mohl být krásný jako ten náš, příjemný na pohled, když se vznášel nad listy kapradiny, a na poslech, když vyrážel své trylky), pak bariéra mezi netvory a ne-netvory padala a zase bylo možné všechno.

Pták odlétl daleko. (Na viněť je vidět černý stín proti mrakům: ne protože je pták černý, ale protože vzdálení ptáci se tak kreslí.) A já se vydal za ním. (Jsou vidět má ramena, jak se vypravuji do bezhraničné krajiny hor a lesů.) Starý U(h) za mnou volá: „Vrať se, Qfwfq!“

Proputoval jsem neznámé končiny. Vícekrát jsem si myslel, že jsem zabloudil (v komiksu to stačí znázornit jednou), ale pak jsem zaslechl: „Koaxpf...“ a když jsem zvedl oči, viděl jsem ptáka, jak sedí na nějaké rostlině, jako by na mne čekal.

Kráčel jsem tedy za ním, až jsem přišel na místo, kde jsem pro keře nic neviděl. Prosekal jsem si průchod: pod mýma nohama se rozevřelo prázdno. Země tam končila; stál jsem na kraji propasti a hledal rovnováhu. (Spirálovitá čára, která se zvedá nad mou hlavou, znázorňuje závrat.) Dole nebylo vidět nic; nanejvýš nějaký oblak. A letící pták se v té prázdnotě vzdaloval a čas od času otáčel ke mně krk, jako by mě vyzýval, abych ho následoval. Kam následoval, když tam dál už nebylo nic?

A tu se náhle z bílé dálky vynořil stín, jakýsi mlžný obzor, který pozvolna nabýval stále přesnějších obrysů. Byla to pevnina, která postupovala prázdnotou; byly vidět její břehy, údolí, výšiny a pták už přes ně přelétal. Ale jaký pták? Už nebyl sám, celé nebe tam nahoře bylo jediným třepotem křídel všech barev a všech tvarů.

Vyklonil jsem se z okraje naší země a díval se, jak se bludná pevnina přibližuje. „Srazí se s námi!“ vykřikl jsem a v té chvíli se země zatřásla. („Bang!“ – napsáno palcovými písmeny.) Poté co se oba světy dotkly, odrazily se od sebe a začaly se znovu vzdalovat, a pak se znovu spojily a znovu odtrhly. Při jedné z těch srážek mě to vyvrstilo na druhou stranu a prázdno se znovu rozzelo a oddělilo mě od mého světa.

Rozhlédl jsem se: nic jsem nepoznával. Stromy, krystaly, zvířata, byliny, všechno bylo jiné. Větve neobsadili jen ptáci, ale také ryby (či jak to nazvat) s pavoučíma nohama nebo (řekněme) opeření červi. Nechci vám teď popisovat, jaké tam byly formy života; představte si je, jak to dokážete; více anebo méně podivné, to je jedno. Co je podstatné, kolem mne se rozvíjely všechny formy, jež si svět mohl osvojit při svých proměnách, ale jež si – z nějaké náhodné příčiny nebo pro zásadní neslučitelnost – neosvojil: formy odmítnuté, nevratné, ztracené.

(Abyste si udělali představu, bylo by třeba, aby tento pás políček byl nakreslen v negativu: s obrázky, které by se příliš nelišily od ostatních, ale v bílé na černé; nebo vzhůru nohama, pokud při-